



УДК 37.012+37.013.74

## ЦЕНТР ПОРІВНЯЛЬНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Світлана Тезікова

*У статті представлено досвід роботи Центру порівняльних педагогічних досліджень і міжнародного співробітництва, який створений у Ніжинському державному університеті та діє за підтримки Інституту педагогічної освіти та освіти дорослих АПН України. Авторка аналізує міжнародні проекти, які здійснюються завдяки співробітництву названих установ та Університету штату Айова (США), і окреслює перспективи подальшого розвитку компаративних досліджень та впровадження отриманих результатів наукового пошуку.*

Інтеграційні процеси, які є характерною ознакою розвитку суспільства на сучасному етапі, спричинили нові підходи до професійного розвитку фахівців. Відкриття кордонів між країнами, розробка транснаціональних програм професійної підготовки, впровадження в освіту інформаційних технологій сприяли збільшенню уваги до зарубіжного досвіду та розширенню міжнародної співпраці між навчальними та науковими установами.

У пропонованій статті маємо на меті проаналізувати досвід співпраці між науковими установами та навчальними закладами України та США, який базується на принципах соціального партнерства та колективного професіоналізму.

У 2000 – 2003 роках Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя та коледж освіти Університету штату Айова (США) виконували спільний проект «Реформа та оновлення педагогічної освіти», який був спрямований на визначення шляхів впровадження інформаційних технологій в освіту та створення умов щодо поліпшення підготовки кадрів. Кінцева мета проекту – сприяти реформі педагогічної освіти в Україні та США. За участю провідних фахівців університетів обох країн було сформульовано такі завдання:

- допомогти викладачам американського та українського навчальних закладів оволодіти знаннями й уміннями, необхідними для професійного самовдосконалення та успішного впровадження інформаційних технологій у навчальний процес;
- сприяти перетворенню цих університетів на центри пропаганди новаторських підходів до навчання у загальноосвітній школі.
- сприяти розвитку наукових досліджень і спільних проектів, спрямованих на прискорення освітньої реформи в Україні та США.

Для координації та реалізації поставлених завдань у Ніжинському державному університеті, за підтримки Інституту педагогіки та психології професійної освіти АПН України (нині Інституту педагогічної освіти та освіти дорослих АПН України) було створено Центр порівняльних педагогічних досліджень та міжнародного співробітництва, який об'єднав дослідників, що



---

---

займаються порівняльним аналізом сучасних систем педагогічної освіти. Створення такого підрозділу дозволило визначити основні напрями досліджень, програми та методики аналітичних порівнянь, збирати інформацію та обговорювати отримані результати, відпрацьовувати рекомендації щодо покращення існуючої практики. Наш досвід підтвердив думку про те, що в умовах колективного обговорення освітніх ситуацій відбувається чітке формулювання проблеми, обмін здобутками, створюється середовище, де панує повага, довіра, цінується та визнається ініціатива.

Слід зазначити, що проекти в американському освітньому просторі використовуються як у процесі навчання конкретних дисциплін у школі чи у вищому навчальному закладі, так і у діяльності громадських організацій, трудових колективів, органів місцевого самоврядування. Будь-яка ідея, з точки зору демократичного підходу, має пройти етапи колективного обговорення, прийняття, планування, організації, реалізації та аналізу отриманих результатів. Проект, про який ведемо мову, є свідченням саме такого підходу.

Завдяки участі викладачів Ніжинського державного університету у міжнародних конференціях з інформаційних технологій в Орландо (штат Флорида, 2001), Нешвіллі (штат Теннессі, 2002), Альбукерке (штат Нью-Мексико, 2003), ознайомленню з інформаційними лабораторіями та центрами Університету штата Айова, американськими загальноосвітніми школами, стало зрозумілим, що комп'ютерна техніка та її вдале впровадження в навчальний процес дозволять підвищити ефективність роботи викладачів та учнів.

Науково-практичні семінари, які були проведені Енн Томпсон, директором Центру інформаційних технологій коледжу освіти Університету штату Айова, та професорами цього університету Деніс Шмідт і Дейлом Нідерхаузером, стали поштовхом до випробування в Ніжинському державному університеті моделі запровадження інформаційних технологій, яка свого часу була перевірена американськими колегами: цілеспрямована інформаційно-комунікаційна підготовка студентів, майбутніх учителів, забезпечить впровадження комп'ютерів у процес навчання в школі. Наскільки якісно буде підготовлений майбутній вчитель, настільки швидко технології увійдуть у реальний простір школи. Проблему невідповідності університетських викладачів до впровадження технологій у названому університеті розв'язували за допомогою студентів-асистентів, які допомагали готувати матеріали до презентацій, демонстрацій, реалізувати творчі ідеї старших колег. Викладачі поступово оволодівали технікою та технологіями, а студенти під час співпраці вчилися визначати навчальну проблему, аналізувати її та шукати шляхи організації дидактично обґрунтованого навчального процесу.

Так, аналізуючи умови впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освіту, ми прийшли до висновку, що в українському університеті за умов традиційного навчання, для якого є характерними колективна форма організації та репродуктивний метод, з елементами пошукової та самостійної роботи студентів, комп'ютерні технології використовуються для демонстрації навчального матеріалу, моделювання діяльності, зберігання інформації, визначення рівня навчальних результатів через проведення тестування.

У високотехнологічних країнах, до яких відносять і США, на цьому етапі



акцент досліджень перенесено на вивчення дидактичних умов інформаційно-комунікаційного середовища для реалізації індивідуальних програм навчання, дослідницької та проектної роботи, що є потребою студентоцентрованої моделі навчання.

За результатами дослідження Міжнародного інституту освітнього планування ЮНЕСКО «Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) в системах освіти світу: напрями, проблеми та перспективи» (2003) визначено три етапи впровадження ІКТ в освіту: вивчення технологій, навчання за допомогою ІКТ та навчання в інформаційно-комунікаційному середовищі. Система освіти України перебуває на етапі навчання за допомогою ІКТ, підтвердженням тому є застосування в навчальних закладах мультимедійних програм, Інтернету, локальних мереж, що підсилюють традиційну форму навчання. Але, враховуючи швидкий темп поширення ІКТ, прогнозуємо й швидко перспективу застосування ІКТ як основного засобу організації навчального середовища, що є характерним для американського університету.

Підсумки проекту обговорювалися на першій міжнародній конференції «Інновації у вищій освіті» у травні 2003 року, де взяли участь 499 науковців із 29 країн світу. Формат конференції дещо відрізнявся від прийнятого у вітчизняній практиці. Так, пленарні засідання були замінені на представлення аудиторії щоденних ключових доповідей провідних фахівців галузі з числа учасників конференції чи запрошених гостей та подальшого обговорення актуальних проблем невеликих групах учасників. Програмою конференції передбачалося одночасне заслуховування в п'яти аудиторіях двох-трьох виступів, що давало змогу учасникам обирати їх за власною потребою та науковими інтересами і сприяло дискусії і жвавому обговоренню. Надалі названа конференція стала традиційною в Ніжинському державному університеті – проводиться кожного року, що дозволяє збирати і аналізувати наявний новаторський досвід.

Успішним цей проект став, на нашу думку, лише завдяки об'єднанню зусиль наукових співробітників Інституту професійної педагогіки та психології АПН України, дослідників Центру порівняльних педагогічних досліджень та міжнародному співробітництву Ніжинського державного університету, викладачів та студентів університетів-партнерів. Таке поєднання дозволило забезпечити високий науковий рівень дискусій, визначити та реалізувати форми спілкування, сформулювати рекомендації, які окреслили подальші вектори розвитку співпраці.

Продовженням попереднього проекту стала нова ініціатива колег обох університетів. У рамках проекту «Поновлення зв'язків із зарубіжними партнерськими установами: спільні наукові дослідження та навчання» (2008) передбачається визначення дидактичних умов студентоцентрованої моделі навчання та вплив технології зворотного зв'язку на її результативність.

На цьому етапі ми розпочали впровадження технології зворотного зв'язку (**Audience Response System, Peer Response System**) між студентами та викладачами на лекціях та практичних заняттях, яка забезпечується спеціальними комп'ютерними пристроями «клікерами» (**clickers, key-pads (Am), handsets, zappers (Br)**) та надає можливості визначати готовність аудиторії



---

---

до розгляду поставленої навчальної проблеми, рівень обізнаності та мотивації студентів, їхні потреби та ставлення. Викладач має заздалегідь сформулювати питання та запропонувати студентам варіанти відповідей, які обираються ними та фіксуються за допомогою спеціальних пультів – «клікерів». Отримана інформація обробляється комп'ютером, а результати представляються на екрані у вигляді діаграм, рейтингів чи малюнків. Залежно від результатів викладач має змогу корегувати хід заняття та визначати положення, які є незрозумілими чи такими, що потребують іншого шляху подання та опрацювання.

Слід зазначити, що централізовані та децентралізовані системи освіти мають свої характерні ознаки. Однак проблеми адаптації студентів до умов вищого навчального закладу, активізація їхньої пізнавальної діяльності, підвищення відповідальності за результати навчання, співвідношення між нормативними та вибірковими дисциплінами, підходи до створення навчального середовища є спільними як для України, так і для США. Дослідження названих проблем у країнах із різними концептуальними підходами до навчального процесу потребує розробки науково обґрунтованих програм, визначення критеріїв, інструментів збору об'єктивної інформації, аналізу отриманих даних, порівняння їх та формування рекомендацій щодо подальшого удосконалення освітнього процесу, як в українському, так і в американському університетах. Тому співпраця дослідників обох країн є необхідною умовою, а її форми мають обговорюватися та погоджуватися, що стає можливим у Центрі порівняльних педагогічних досліджень через реальне та віртуальне спілкування виконавців.

Підготовка дослідників-компаративістів є довготривалою справою. Відомо, що компаративіст має володіти методологією порівняльного дослідження, знати іноземні мови, мати ґрунтовну теоретичну підготовку та досвід практичного спілкування із зарубіжними колегами. Такий фахівець формується через виконання конкретних наукових досліджень та проектів. Так, за час існування Центру та за допомогою провідних фахівців вітчизняної професійної педагогіки, а саме І.А. Зязюна, Н.Г. Ничкало, Л.П. Пуховської, Н.В. Абашкіної, М.П. Лещенко, В.О. Кудіна та інших науковців підготовлено п'ять кандидатських дисертацій з актуальних проблем підготовки педагогічних кадрів за кордоном. До виконання дисертаційних та студентських наукових робіт залучено понад двадцять осіб, які досліджують проблеми у взаємозв'язку із зарубіжними партнерами.

Ми виходимо з того, що довготривале партнерство та подібні моделі співпраці мають створювати підґрунтя для розвитку індивідуальних та групових дослідницьких проектів, сприяти відпрацюванню термінологічного апарату, подоланню труднощів перекладу іншомовних текстів та інтерпретації матеріалу для вітчизняних працівників освіти. Ми також упевнені, що цей напрям роботи є дуже важливим, оскільки часто явища зарубіжної педагогіки, без достатнього опрацювання завдають шкоди, чим гальмують процеси реформування освітньої галузі.

Виходячи з аналізу існуючої дійсності в системі професійної освіти України та наявного зарубіжного досвіду, відзначаємо необхідність уточнення



таких понять, як «соціальне партнерство в освіті», «якість педагогічної освіти», «акредитація як механізм удосконалення якості», «студентоцентрована модель навчального процесу», «навчальне середовище» тощо.

Відомо, що названі явища перебувають у полі зору міжнародних професійних асоціацій, національних та регіональних спільнот та об'єднань. Результати нашого дослідження про вплив недержавних організацій на професійний розвиток учителя свідчать про їх надзвичайну роль щодо формування професійних стандартів, створення умов для набуття фахівцями майстерності, лобювання інтересів професійних груп у суспільстві. Заслуговує на увагу дослідників, на наш погляд, діяльність таких професійних об'єднань, як Європейська асоціація гарантування якості вищої освіти (ENQA), Асоціація європейських університетів (EUA), Європейське студентське інформаційне бюро (ESIB), Європейська асоціація інститутів вищої освіти (EURASHE), Національна рада з акредитації педагогічної освіти (NCATE), Національна рада зі стандартизації педагогічної освіти (NBPTS), Служба педагогічного тестування (ETS) та ін.

Слід зазначити, що українські дослідники та їх результати наукової роботи недостатньо представлені на міжнародному рівні. Ми пов'язуємо це, у першу чергу, з відсутністю національних осередків дослідників та їх регіональних відділень. На нашу думку, вже на часі створення Всеукраїнської асоціації компаративістів в освіті, що дасть можливість визначати вимоги до компаративних досліджень, критерії їх ефективності, методологію та інструментарій дослідницьких процедур, з одного боку, а з іншого – здійснювати експертизу отриманих результатів, обговорювати шляхи впровадження позитивного досвіду в систему освіти України, представляти національний досвід на міжнародному рівні, лобювати професійні інтереси освітян у суспільстві.